

VERITAS

Történetkutató Intézet és Levéltár

Tartalom

- VERITAS-est
- Hírek
- Olvasnivaló
- A Sztálin emléktörvény
- Kétszáz éve született Andrássy Gyula, a „providenciális államférfi”
- Utazás a dán nemzet koponyája körül
- Magyar–szerb titkos tárgyalások az emigrációban (1949)
- Cikkajánló
- Adatkezelési tájékoztató

VERITAS-est

**Az USA és az Osztrák–Magyar Monarchia az I.
világháborúban**

Április 4-én, kedden 18 órakor rendezzük a VERITAS-estek sorozat hetvenkilencedik vitáját, *Az USA és az Osztrák–Magyar Monarchia az I. világháborúban* címmel. A témát **Hermann Róbert** kutatócsoport-vezető moderálása mellett **Tóth Péter András**, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum tudományos kutatója és **Ambrus László**, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem tudományos segédmunkatársa vitatják meg.

[A vita ezen a linken is követhető.](#)

Kép forrása: Wikimedia Commons

[Tovább a linkre](#)

Hírek

Az 1945–1956 közötti magyar Politikai Elítéltek Közössége, fennállásának 30. évfordulója alkalmából **Szakály Sándor** számára az 1945–1956 között politikai okokból elítélt, meghurcolt személyek emlékének megőrzéséért, a nemzet közös emlékezetének gyarapításáért emléklakettet adományozott.

A Külgazdasági és Külügyminisztérium, az ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, valamint a Nemzetközi

Magyarságtudományi Társaság gondozásában megjelent a *Lymbus – Magyarságtudományi Forrásközlemények* 20. (2022. évi) száma, melynek főszerkesztője **Ujváry Gábor**, intézetvezetőnk. A kötet egyik felelős szerkesztője **Schwarczwölder Ádám**, intézetünk tudományos munkatársa volt. Szerzőként szerepel a kiadványban **Hermann Róbert**, a Dualizmus-kori Kutatócsoport vezetője, valamint **Seres Attila**, az 1945 utáni kutatócsoport tudományos főmunkatársa.

2023. március 27-én a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, illetve a Pro Cultura Kft. együttműködési megállapodást írt alá. Ennek eredményeként a VERITAS, illetve a Polgári Művelődésért Oktatási, Kulturális és Tudományos Alapítvány – mint a pesthidegkúti Klebelsberg-kastély tulajdonosa – nevében az ingatlan üzemeltetéséért felelős Pro Cultura Kft. a jövőben közös programokat fog szervezni a Klebelsberg-kastélyban.

Olvasnivaló

A Sztálin emléktörvény

Sokan fogadták megkönnyebbüléssel a hírhedt szovjet diktátor, Sztálin 1953. március 5-én bekövetkezett halálát. Dr. Peyer Endre badacsonyi orvos korabeli

szóvicce szélvészékként szállt: Sztálin „Tetszhalott – mert mindenkinek tetszik, hogy halott”. A vicc még korai volt, az orvos másfél évet kapott.

Sztálin hamar feltámadt a magyar jogban, mivel halálát követő harmadik napon Nagy Imre, a minisztertanács elnökhelyettese a „Joszif Visszarionovics Sztálin generalisszimusz emlékének megörökítéséről” szóló törvényjavaslatot az országgyűléshez benyújtotta. Az országgyűlés a törvényt Sztálin „nagy tanításaihoz való rendíthetetlen hűség kifejezésül” megalkotta, mely 1953. évi I. törvényként jelent meg a jogtárban. A törvényjavaslat külön indokolást nem igényelt, illetve azt terjedelmesebb preambulumba építették be, továbbá nem tárgyalta országgyűlési szakbizottság sem.

A törvény egyetlen szakasza szerint Sztálin érdeme „a magyar nép felszabadítása, a magyar nemzet függetlenségének kivívása és biztosítása, a magyar dolgozók politikai, gazdasági, kulturális felemelkedése”. Ma már kimondhatjuk: a felszabadulás, függetlenség és felemelkedés a kíméletlen szovjet imperializmus szinonimája volt.

Kép: Fortepan / Nagy Gyula

[Hollósi Gábor teljes cikke itt olvasható el](#)

Kétszáz éve született Andrássy Gyula, a „providenciális államférfi”

1823. március 8-án, kétszáz évvel ezelőtt látta meg a napvilágot Oláhpatakon gróf Andrássy Gyula, „az isteni kegyelem által a magyarságnak adott providenciális [gondviselés-szerű] államférfi”. Nem más vélekedett így róla, mint „a haza bölcse”, Deák Ferenc, akinek véleményét egy másik, legalább akkora szellemi nagyság is osztotta Andrássyról. „Széchenyin kívül nem ismertem mást, ki, meggyőződésem szerint a zseniális ember nevét jobban megérdemelné, mint gróf Andrássy. Amire mások, gyakran csak nehéz munka és fáradság után, végre keservesen rájönnek, neki legtöbbször intuíció által lesz világossá; és vajmi sokszor oly helyzetben találtam magam, hogy egyes

nézetei ellen heteken át harcoltam, hogy véges-végre belássam, hogy mégis neki volt igaza. Emellett Andrásynak [...] több kedélye van, mint Széchenyinek volt, és egyáltalában igen jó ember [...]. De fényes tulajdonságainak megvannak a maga árnyoldalai is; ide tartozik türelmetlensége s a rendes kerékvágásban járó hivataloskodástól, mondhatni: a rendtől való idioszinkráziája [beteges irtózása]” – jegyezte fel róla Eötvös József báró.

Az ország egyik legvagyonosabb és legelőkelőbb grófi családjába született Andrassy igen tartalmas és kalandos életet tudhatott magáénak.

Kép forrása: Wikimedia Commons - Schrecker

[Schwarczwölder Ádám teljes cikke itt olvasható el](#)

Közm. iratban
10/3. J. J. J.

11035

KÜM Távközlési Osztály	Rejtjel Távirat	Szigorúan Titkos!
Nagykövetségi	Erkezett:	Készítette:
moszkva	1989.02.14.40.	Blendrizte: ta.

41,

szeptember 28-án, a fegyveres erők napján rendezett nagyko-
vetsegi fogadaasunkon o.k.voronkov osztályvezetőe és
z.p.katyerusina osztályvezetőe-helyettes megkezdteek tolem,
hogy ismeretes-e számonra r [redacted] (vagy [redacted])
neve. miután nemleges vaalaszt adtam elmondtaak, hogy tud-
maasuk szerint ez az uszgorodi illetoeseegue szakaacs valahogy
egy romaan menekelittaahorba kerult magyarorszaagon és aalli-
tolag politikai menedeekjogot akar keerni. megkeertek arra, hogy
nem hivatalos formaaban probaaljam megeerdeklodni budapestrol,
hogy tulajdonkeppen mi a teenyzaallas ezzel a szemellyel.
kapcsolatban. a helyzet pontos ismereteere - elmondaasuk szerint -
azert lenne meloebb szuekseegyek, hogy megfeleloe aallas-
pontot tudjanak kialakítani ebben a konkreet uegyben is és a
joevoere neezve is, mert elvben nem zaarhato ki, hogy hasonlo
esetek megismetloedhetnek.

= 216 = barabaas jaanos =

KÜLÜGYMINISZTERIUM TÜK	
SZIGORUAN TITKOS I	
1989-10-3	
003786	1

KÜLÜGYMINISZTERIUM TÜK	
VISSZAMINŐSÍTVE	
Dátuma: 28. X. 89	Alíírás:
Megjegyzés:	

Ez a dokumentum a Magyar Országos Levéltár gyűjteményébe tartozik.
This document belongs to the collection of the National Archives of Hungary.

Szablon és a
egyéb...
Lássa: 1. ter. foed. vez. X,3
Intézkedtem:
10/3

Láttam:

Magyar Országos Levéltár

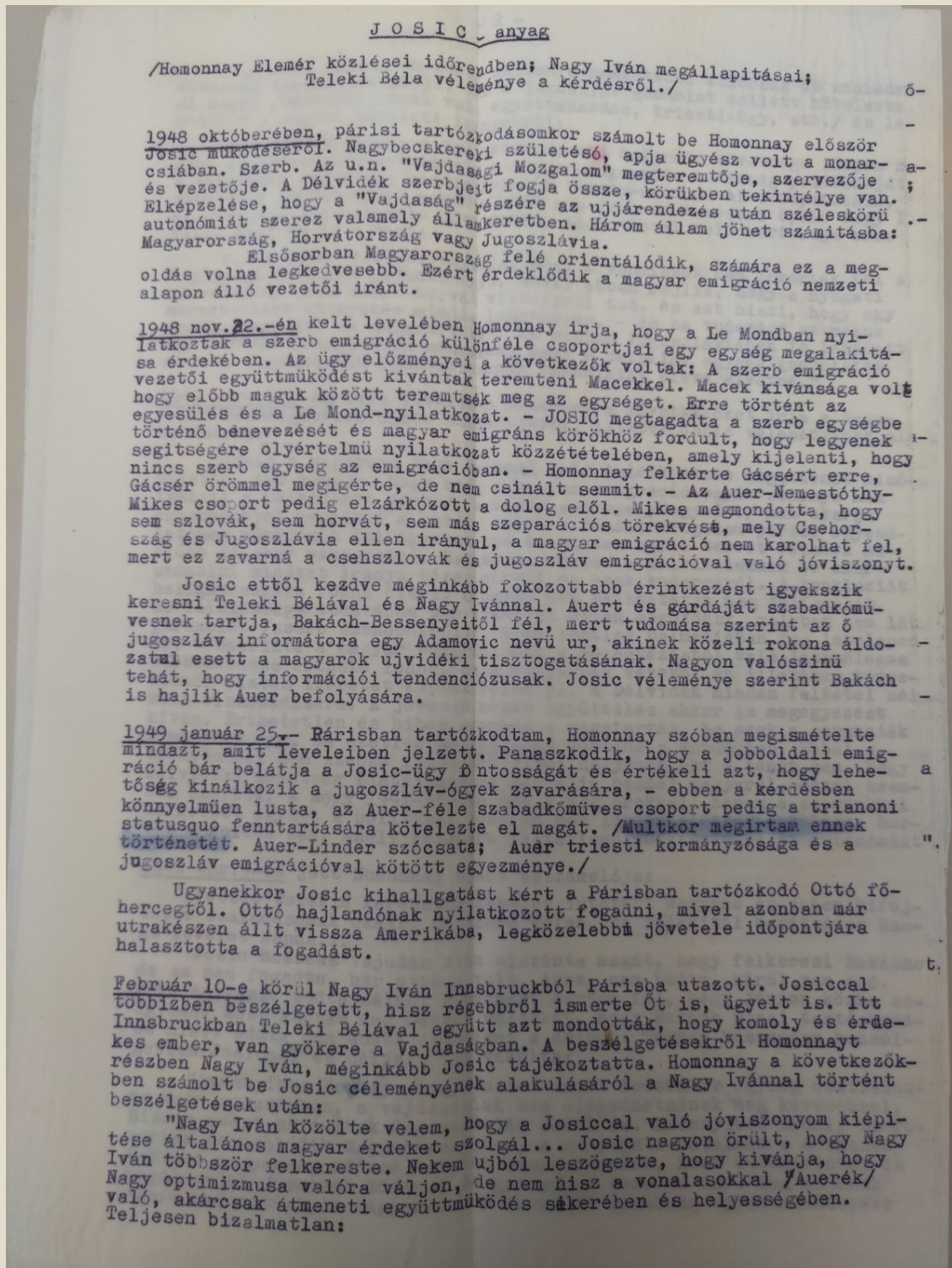
Utazás a dán nemzet koponyája körül

Koppenhága sem földrajzi, sem demográfiai értelemben nem sorolható a legnagyobb európai fővárosok közé, még az agglomerációjával együtt is jóval kisebb, mint Budapest. Mindazonáltal amikor ott járunk, nem a várost, hanem saját magunkat érezzük kicsinek benne. A belváros jómódot és méltóságot sugárzó monumentális kereskedő- és polgárházai, az állandó színekavalkád, a tenger végtelen látványa a kikötőkből, strandokról, a főpályaudvar grandiózus csarnoka, a dán géniusz bámulatos alkotásainak, mint például a Lego, a Tivoli, a kézilabda, a Tuborg, a smørrebrød vagy a hygge világhódító útja, egészen viszonylagossá teszik ezt a földrajzi-demográfiai „kicsinységet”, a látottak alapján a képzelőerőnk – kulturális és eszmei értelemben – egy világhatalom

fővárosává duzzasztja Koppenhágát. A felfedező bolyongásaim során olyan benyomásom keletkezett, mintha a hygge nem csupán alkalmi életérzés lenne, hanem egy életfilozófia és életvitel is, minden dán szinte már zavarba ejtően nyugodt, „laza” és előzékeny a hétköznapokban.

Kép: Seres Attila

[Seres Attila teljes cikke itt olvasható el](#)

Magyar-szerb titkos tárgyalások az emigrációban (1949)

A hidegháború kiteljesedésével és az amerikai–szovjet konfrontáció felpörgésével a magyar, de a közép-kelet-európai emigráció jelentős részében is egyre hangosabbá váltak azok a hangok, amelyek azzal számoltak, hogy legkésőbb 1950-ben kitör a gyors lefolyású harmadik világháború, amely majd az Egyesült Államok győzelmével ér véget.

Többek között ezzel a háborús pszichózissal is volt összefüggésben a Homonnay Elemér, a magyar emigráció egyik szürke eminenciásának a közvetítésével 1949 első felében Párizsban folytatott magyar–szerb titkos tárgyalássorozat, amely Közép-Európa politikai térképének a radikális átalakítására és egyfajta Duna-menti szövetségi állam létrehozására irányult.

A magyar–szerb tárgyalások közvetlen előzménye az volt, hogy 1948 októberében a francia Le Monde napilap cikket jelentetett meg arról, hogy a nagybecskereki születésű, Eugen Jocić, az akkor már az emigrációban élő Vajdasági Mozgalom vezetőjeként egy általános európai rendezés keretén belül szeretné megoldani Vajdaság közjogi státusát is. Jocić a vajdasági autonómia kérdésének megoldását elsősorban Jugoszlávia, annak esetleges szétesése esetén Horvátország keretein belül képzelte el, azonban ekkor még nem zárta ki azt sem, hogy a terület – kiegészülve az akkor Romániához tartozó Bánság keleti felével és a trianoni Magyarországhoz tartozó déli sávval – esetleg Magyarországhoz visszakerülve nyerje el belső önkormányzatiságát.

Kép: Magyar-szerb tárgyalásokról készült feljegyzés egyik oldala (1949), Dévavári Zoltán

[Dévavári Zoltán teljes cikke itt olvasható el](#)

Cikkajánló

Nem felejtjük a kommunista diktatúrák bűneit

„Azok, akik egykoron vállalták a döntésüket, és nemet mondtak a kommunista eszmére és gyakorlatra, példaképeink kell hogy legyenek. Azok, akiket nem lehetett megfélemlíteni, akik a független Magyarországot éltették a bitófák alatt, akik vállalták a megveretést, megaláztatást és büszkén vallották meg a magyarságukat, az eleink voltak. Emlékezzünk rájuk és hajtsunk fejet előttük egy szabad ország öntudatos polgáraiként, még akkor is, ha a világ dolgairól másként is vélekedünk, mert a hazáról csak egyféleképp lehet: tisztelettel és féltő szeretettel, hogy megmaradjon nekünk, valamennyiünknek” – zárja cikkét **Szakály Sándor**.

Így élt Petőfi és Jókai a Dohány utcai Schiller-házban 1848 márciusában

Dubniczky Zsolt kollégánk írásából idézünk: „A Dohány utcai (ekkor még Tabak Gasse) Schiller-házbeli lakás nem volt luxusingatlan, de egy középosztálybeli polgári család számára a nagyságrendje és szobaelosztása, főleg, ha még gyermek is születik a családba, teljesen megfelelőnek bizonyult. Volt benne három utcaszoba, alkofen (szobában elkülönített, ablaktalan hálófülke), előszoba és konyha. Sőt, Petőfiék számára még nagynak is bizonyult, így a lakás egyik szobáját a költő barátjának, Jókainak adták ki, ami alighanem anyagilag is könnyebbséget jelentett Petőfiéknek, hiszen a bérleti díja a betervezett 500 helyett 650 váltóforintba került.”

[Dubniczky Zsolt írása itt olvasható el](#)

Tanulmánykötet Kéri Katalin tiszteletére

„Az *Útitársak* című tanulmánykötet tisztelgés Kéri Katalin neveléstörténész munkássága előtt.” A tomus tartalmazza a **Mészáros Virág – Bertalan Péter** szerzőpáros *Mesterek és tanítványok akkor. És most? Hunyadi Mátyás, mint tanítvány és mester* című tanulmányát.

[Bertalan Péter Mészáros Virággal közösen írt tanulmánya a 26. oldalon található](#)

Az új adatkezelési tájékoztatónk [itt tudja elolvasni](#):

A VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár kizárólag a saját rendezvényeivel és programjaival kapcsolatos meghívók és értesítők küldésére használta fel eddig az Ön személyes adatait (név és e-mail cím), azokat harmadik félnek nem adja át a jövőben sem. Ha nem ért egyet az Ön személyes adatainak (név, e-mail cím) további kezelésével, és a jövőben nem szeretne hírlevél formájában értesülni a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár legújabb híreiről, rendezvényeiről és programjairól, akkor kérjük, hogy jelezze ezt az info@veritas.gov.hu címen! Ebben az esetben véglegesen és helyreállíthatatlanul töröljük Önt az adatbázisunkból. Ha az adatkezeléssel kapcsolatban bármilyen kérdése vagy észrevétele van, akkor forduljon hozzánk az info@veritas.gov.hu e-mail címen.

Bízunk benne, hogy továbbra is figyelemmel kíséri a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tevékenységét.

Copyright © VERITAS INTÉZET ÉS LEVÉLTÁR

Nem szeretne több hírlevelet kapni? [Ide kattintva iratkozhat le.](#)